Praktiske oplysninger og foreløbigt program for højsommerekskursion til Himmerland og det sydlige Vendsyssel

Turledelse: Anne Murmann og Peter Wind

Tidspunkt: Onsdag den 10. – lørdag den 13. august 2022

Indkvartering: Rold Storkro, Vælderskoven 13, 9520 Skørping. Hjemmeside: https://rold.dk/

Transport: Der arrangeres fællestransport med bus med plads til 48 passagerer udover buspersonale og ekskursionsledelse fra Vipperød Turisttrafik under hele højsommerekskursionen. Herudover er det muligt at stige på bussen på udturen og af bussen på hjemturen mod ekstrabetaling, der afhænger af antallet af passagerer og kørselsafstand. Bussen starter København og kører over Sjælland, Fyn og op gennem Jylland og retur samme vej. Opsamlingssteder kan være Køge, Slagelse, Odense, Fredericia og Århus.

Prisen for deltagelse på højsommerekskursionen er kr. 3.500, hvilket dækker indkvartering i dobbeltværelse, fuld forplejning, transport med bus og botanisk ledelse. Tillæg for enkeltværelse er kr. 600.

Bemærk: Hvis du tilmelder dig uden partner, og hvis der ikke tilmelder sig en single deltager, du kan dele dobbeltværelse med, vil du blive tildelt enkeltværelse og bedt om at betale enkeltværelsestillæg kr. 600.

Tilmelding sker via link her på siden. Tilmelding er bindende og sker efter 'først til mølle' princippet. Ved tilmeldingen modtager du en bekræftelse pr. e-mail samt oplysning om indbetaling af depositum på 1.000 kr. Ved overtegning oprettes venteliste. Tilmelding til årets højsommerekskursion vil være mulig fra søndag den 9. januar 2022 kl. 18. Sidste frist for tilmelding er onsdag den 1. juni 2022.

Foreløbigt program:

Onsdag den 10. august.

Skillingbro Kalkgrav. Aftentur til kalkgraven, der er en kendt lokalitet blandt fossilsamlere. Det er bryozokalk, der er blottet i gravens skrænter. Bryozoer eller mosdyr er marine, kolonidannende smådyr, typisk med et kalkskelet. Kalken er hård og ru i modsætning til skrivekridt, og de enkelte bryozoer kan ses med en almindelig lup. På kalkskrænterne vokser bl.a. Afbidt Høgeskæg, Bakke-Stilkaks og Bakke-Star og andre kalkyndende arter.

Skillingbro Kalkgrav, kalkskrænt med Afbidt Høgeskæg. Foto: P. Wind, 14-06-2014.

Torsdag den 11. august.

Kongerslev kalkgrav. Jordbunden i den sydøst eksponerede litorinaskrænt øst for Sønder Kongerslev udgøres af skrivekridt. Store dele af kridtet er bortgravet, og denne gravning har efterladt flere dybe huller i skrænten. Enkelte dele af kalkoverdrevet er bevaret på grund af tilstedeværelsen af kæmpehøje, der er omgivet af beskyttelseszoner. Her er terrænet stærkt kuperet, således at jordoverfladens ekspositionsretninger er stærkt varierede. Her vokser bl.a. Esparsette og Stor Gyvelkvæler. I området er der endvidere registreret Smalbægret Ensian, Bakke-Fnokurt, Dansk Kambunke, Nøgleblomstret Klokke og Smalbladet Klokke.

Kongerslev Kalkgrav, kalkoverdrev og blomstrende esparsette. Foto: P. Wind, 12-06-2021.

Lille Vildmose ejes nu af Aage V. Jensens Naturfond og rummer mere end halvdelen af Danmarks samlede højmoseareal. En stor del af mosen er næsten uberørt, og ved omfattende vandstandshævninger søges de mest forstyrrede dele af mosen i disse år gendannet. Vi besøger gangbroen i Portlandmosen og ser efter typiske højmoseplanter **som** Rosmarinlyng, Hvid Næbfrø og Klokkelyng. Vi kravler op i Brandmandstårnet, så vi får et overblik over de tidligere afgravede dele af mosen, som nu er under genopretning. Måske er vi heldige med at få øje på elsdyr.

Portlandmosen set fra Brandmandstårnet, der ses bag de studerende på billede 2. Foto: P. Wind 10-05-2018 & 17-05-2015.

Tofte Skov. Den godt 800 ha store skov ejes af Aage V. Jensens Naturfond. Skoven er blevet indhegnet i årene fra 1906 til 1908 og har siden huset en stor bestand af genetisk oprindeligt jysk kronvildt, i dag godt 400 dyr. Siden 1926 har der levet vildsvin i skoven med en forårsbestand på omkring 150 dyr. Dyrenes

græsning og fødesøgning har medvirket til at udvikle en enestående græsningsskov med en stor variation af naturtyper og levesteder for både dyr og planter. Skovområdet er gennem årene blevet grundigt undersøgt af mange specialister, så mere end 10.000 arter af dyr, planter og svampe er blevet registreret. Vi bestiger fugletårnet yderst i skoven, hvor der fra platformen omgivet af bøgetræernes kroner er et flot udsyn over den uberørte del af Lille Vildmose. *Der vil kun være adgang til skoven for bussen.*

Fra toppen af fugletårnet i Tofte Skov er der en storslået udsigt over Lille Vildmose, hvor Mulbjerge kan anes i horisonten. Er vi heldige, ser vi vildsvin i skoven. Foto: P. Wind, 16-05-2019.

Mulbjerge ligger hævet over det marine forland ved kysten mod Kattegat. Landværts omgives bakkerne af Lille Vildmose. Terrænet er stærkt kuperet. Jordbunden består af smeltevandssand og -grus. Kløften Stejlgabet ved Dokkedal deler bakkeområdet i en nordlig, kratbevokset del og en sydlig del, der er græsrigt overdrev. Vi besøger den sydlige, overdrevsprægede del ved landsbyen Dokkedal.

Overdrevsvegetation i Mulbjerge domineret af Opret Kobjælde i frugt og af Plettet Kongepen. Foto: P. Wind, 12-06-2021.

Kovsbækken og Ravnkilde. Rold Skov området rummer alle danske former af kildeområder, der samtidig er nogle af de mest vandførende i Nordeuropa. Det skyldes, at undergrundens kalklag flere steder ligger tæt på jordoverfladen. Kalklagene er fulde af tynde sprækker. Det medfører, at regnvand hurtigt siver ned til det grundvand, der står i nettet af sprækker. Grundvandet kan gennem sprækkerne bevæge sig hurtigt på langs gennem kalken, hurtigere end gennem andre vandførende lag som sand og grus. Samtidig er det fremsivende vand ensvarmt på 7-8° året rundt.

På aftenturen går vi forbi den landskabeligt smukke Kovsbæk, der har en vandføring på 80-85 liter vand pr. sekund. Herfra vandrer vi til Ravnkilde, der er en sumpkilde med en vandføring på 85 liter vand pr. sekund ved stiens trædesten. Kildeområdet er voksested for bl.a. Bredbladet Vældmos, der farver de centrale vældpartier lysegrønt på billedet nedenfor til højre.

Kovsbækken set fra landevejen og Ravnkilde set fra trædestenene. Foto: P. Wind, 06-09-2014.

Fredag den 12. august.

Storbjerg er isoleret skrivekridtknold. Kridtet kommer især til syne på sydvestsiden. På toppen er kridtet overlejret af tynde lag af moræne. Vegetationen på sydvestsiden er åben med flere karakteristiske kalkarter som Bakketidsel, Blodstillende Bibernelle, Hvidgrå Draba, Hjertegræs, Dansk Kambunke, Nikkende Limurt, Knoldet Mjødurt, Bitter Mælkeurt og Glat Rottehale.

Storbjerg Kalkskrænten. Foto: S. B. Nielsen, 29-07-2007. Bitter Mælkeurt. Foto: P. Wind, 10-05-2018.

Volsted Gadekær. Landsbyen Volsted er eksempel på en forteby, hvor gårdene og husene er placeret i rundkreds omkring den centrale, åbne plads, forten. Størstedelen af forten optages af det lavvandede gadekær. På grund af årlige vandstandsvariationer blotlægges gadekærets bred og i tørre år hele gadekæret. På den blotlagte søbund spirer en interessant vegetation af annueller frem bl.a. Dyndurt, Småfrugtet Vandstjerne, Klæg-Siv og Rød Gåsefod. Af andre interessante vand- og sumpplanter er her registreret Nåle-Sumpstrå, Brudelys, Fliget og Nikkende Brøndsel, Billebo-Klaseskærm og Strand-Vandranunkel.

Det tørlagte Volsted Gadekær med tæpper af Dyndurt, der til højre er i blomst. Foto: P. Wind, 06-10-2013.

Dansk Botanisk Forenings ejendom i Hammer Bakker. Foreninger ejer et 76 ha. stort naturområde i Hammer Bakker. På området forekommer både store partier med lynghede og ferskeng samt naturskov. Området blev testamenteret til foreningen af et medlem i 1913 og blev fredet i 1921.

Foreningen har sammen med Den danske Naturfond og Aalborg Kommune indledt et samarbejde om at skabe et større, sammenhængende, hegnet, afgræsset naturområde til gavn for de vilde planter og dyr samt med opretholdelse af offentlig adgang. Læs mere om Hammer Bakker her.

Et område af særlig interesse er naturskovsområdet domineret af Bøg af lokal proveniens, der rummer de såkaldte 'bøgerøller'. Det er flerstammede bøgetræer, hvor der ses ét på billedet til højre. Foto: P. Wind, 10-04-2005.

Hammer Kirke. Diget, der omgiver kirkegården, består af kampesten. Digekronen har slået græsrabat. Mellemrummene mellem stenene i diget huser mange højere planter og er bl.a. rigt på arter af bregner som Almindelig Mangeløv, Bægerbregne og Rundfinnet Radeløv. Stenene er beklædt med epilitiske mosser og laver.

Rundfinnet Radeløv omgivet af Almindelig Mangeløv og Bægerbregne på kirkegårdsdiget ved Hammer Kirke. Foto: P. Wind 16-07-2011.

Hallund Kirke. Kirkegården omgives af et urenset dige af hele kampesten med slået græsrabat på toppen. Nordsiden er åben og rig på bregner, mosser og skorpelaver. Indersiden af øst- og syddiget dækkes af store træer af Skov-Elm, Ahorn og Alm. Eg. Diget som helhed er særdeles artsrigt med flere kulturflygtninge og arter, der er knyttet til klippeterræn. Af bregner forekommer Bægerbregne, Tredelt Egebregne, Almindelig Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Murrude og Nordisk Radeløv.

Hallund Kirke omgivet af det bregnefyldte kirkegårdsdige, bl.a. Nordisk Radeløv. Foto: P. Wind, 16-07-2011.

Lørdag den 13. august.

Madum Sø. Søen er en karst- og lobeliesø med dybder på op til 7,8 m og er uden overfladisk afløb. Med et areal på 204 ha er den Danmarks største lobeliesø. Søens vand forsvinder gennem sprækker i kalkundergrunden og forsyner muligvis den nærliggende Store Blåkilde. Søen er næringsfattig og klarvandet med sigtedybder ved sommermaksimum på over tre m. Søbunden består af sand. Rørskoven er spredt og åben med Tagrør som dominerende plante samt sporadisk Rørgræs. I bundvegetationen optræder grundskudsplanter som Tvepibet Lobelie, Sortgrøn Brasenføde og Strandbo. På strandbredden kan bl.a. findes Liden Ulvefod og Rundbladet Soldug.

Madum Sø. Foto: P. Wind, 16-10-2010. Tvepibet Lobelie i Skån Sø i Salling. Foto: P. Wind, 22-06-2027.

Store Blåkilde. Kildens vand bobler op fra bunden af det tragtformede bassin, der er tolv m i diameter og fire m dybt. Kildevandet er klart og rent med en pH-værdi på omkring 8. Temperaturen på ca. 7,5 grader er konstant året igennem, ligesom vandføringen på 150 l pr. sek. er nogenlunde konstant. Kildevandet stammer muligvis fra den nærliggende Madum Sø. Siderne i bassinet består af kalk. Vegetationen i kildebassinet og den fraførende bæk er artsfattig med Hestehale og Smalbladet Mærke som de fremtrædende arter. På bredden forekommer Abeblomst og Djævelsbid. Bækken leder vandet til Villestrup Å.

Store Blåkildes bassin og Abeblomst på bredden. Foto: P. Wind, 16-06-2012.

<u>Det endelige program</u> præsenteres onsdag aften den 10. august 2022, da ekskursionsledelsen på forekskursionen vil undersøge adgangsmuligheder og ikke mindst tilkørsels- og parkeringsforholdene for bussen, ligesom tilladelser til færdsel på privatejede arealer skal indhentes.